

Nederlandsch Tijdschrift voor Geneeskunde

— TEVENS ORGAAN VAN DE NEDERLANDSCHE —
MAATSCHAPPIJ TOT BEVORD. DER GENEESKUNST.

Drie en zestigste Jaarg. **Weekblad.** Eerste Helft, No. 3.

Zaterdag 18 Januari 1919.

Raad van redacteuren: Prof. dr. G. VAN RIJNBERK, 1ste beheerende redacteur, P. MUNTENDAM, 2de beheerende redacteur, dr. C. T. VAN VALKENBURG, prof. dr. J. H. ZAAIJER, prof. dr. P. RUITINGA, prof. dr. A. A. HIJMANS VAN DEN BERGH, prof. dr. J. J. VAN LOGHEM, prof. dr. J. BOEKE. — Namens de Ned. Maatschappij tot bevordering der Geneeskunst: dr. A. J. A. THOMAS, dr. J. PH. STAAL en dr. H. PINKHOF.

INHOUD.

H. BURGER, In memoriam ISIDOOR JOZEF BAUWENS. bl. 233. — G. VAN RIJNBERK, De referatenafdeeling van het Tijdschrift. bl. 235. — Ned. maatschappij tot bevordering der geneeskunst. Berichten. bl. 237. — H. ZWAARDEMAKER, Radiobiologie. bl. 239. — R. DE JOSSELIN DE JONG, Doorborende schotwond van het hart zonder doorboring van het hartzakje. bl. 253. — J. A. VAN DONGEN, Spaansche griep en zwangerschap. bl. 257. — **Casuïstische mededeelingen:** J. E. SCHULTE, Verlamming van den n. vagus, accessorius en sympathicus cervicalis bij angina. bl. 264. — **Referaten:** RUEDIGER, De inkubatie bij de reactie van WASSERMANN. bl. 266. — VERZÁR, Verschillend gedrag van de spier tegenover kleurstoffen bij lijkverstijving en bij samentrekking. bl. 266. — G. L. FOSTER, Bepaling van het chloorgehalte van bloed of serum. bl. 267. — A. BESCHE, Asthma bronchiale en idiosynkrasie. bl. 267. — ROY, Pyorrhoea alveolaris. bl. 268. — A. ABRAMS, Een nieuwe wijze van percuteeren. bl. 269. — **Overzicht van weekbladen.** bl. 270. — **Boekaankondigingen:** P. K. PEL, De ziekten van nieren en nierbekken. bl. 274. — L. SMIT, Verslag van vijfhonderd verlossingen op het platteland. bl. 275. — A. CANTONNET, Oogheelkunde voor den praktiseerenden geneesheer. bl. 276. — **Feuilleton:** D. S. VAN ZUIDEN, Een merkwaardig boekje. bl. 278. — **Beroepsbelangen.** bl. 280. — **Ingezonden:** A. SIKKEL, A. BAKHUYSEN SCHULD en J. D. HEFTING, Onze Maatschappij. bl. 281. — F. PETERS, De Spaansche griep. bl. 284. — **Berichten:** Buitenland. bl. 285. — Binnenland. bl. 286. — Personalialia. bl. 289. — **Vereenigingsverslagen:** Nederl. vereeniging voor heelkunde. (*Met een plaat*). bl. 292.

Amsterdam, 13 Januari 1919.

IN MEMORIAM.

ISIDOOR JOZEF BAUWENS.

De belemmering van het verkeer door den oorlog is de schuld, dat eerst thans het bericht hier is ontvangen, dat op 9 October 1918 dr. BAUWENS, de hoofdman der wetenschappelijk-geneeskundige Vlaamsche beweging, in zijn geboortestad Aalst in vrede is ontslapen. Welk een slag voor de Vlaamsche zaak! Welk een leed voor allen, die dezen man van nabij hebben gekend; die zijn eerlijk, recht-door-zee-karakter hebben liefgehad; zijn arbeidskracht en arbeidslust hebben bewonderd!

Wie ooit een Vlaamsch natuur- en geneeskundig congres heeft bezocht, die kent BAUWENS, ware het alleen maar om de kloeke gestalte en het zwarte verband op zijn rechter oog. Maar die weet ook, dat BAUWENS een der stuwkrachten was van deze congressen: een kundig werker in de afdeelingen, een krachtig voorzitter, een beminnelijk gastheer. Van den studententijd af was hij een bezielde en werkzaam flamingant en nog altijd voorzitter van den Vlaamschen katholieken oud-hoogstudentenbond van Oost-Vlaanderen. Zijn Vlaamschgezindheid was vurig, onverdacht, zonder eenige bijbedoeling. Overtuigd katholiek, zou hij toch zijn stem geven aan een Vlaamschgezinden politieken tegenstander, liever dan aan een partijgenoot, die niet opkwam voor de rechten van het onderdrukte ras.

De laatste tien, misschien wel twintig jaren van zijn leven heeft hij zijn krachten in hoofdzaak saamgetrokken op een werk, dat naar hij hoopte een machtig wapen zou worden in den strijd voor de erkenning van het Nederlandsch als voertuig bij het hooger onderwijs: zijn *Nederlandsch woordenboek en Kunstwoordentolk der geneeskunde, heilkunde, artsenijsbereidkunde en hulpwetenschappen*.

Toen het onverwachte, droeve bericht van zijn heengaan mij bereikte, heb ik ze dadelijk voor den dag gehaald, de veertien reeds verschenen afleveringen, die sedert het uitbreken van den oorlog door geen nieuwe zijn gevolgd. Weer heb ik vermeld gestaan over dezen arbeid, waarvoor zoowel op taalkundig als op natuur- en geneeskundig gebied een kennis is noodig geweest, waarvoor tezamen, naar men zou meenen, geen plaats genoeg is in één menschenhoofd. Thans zie ik dit werk aan met weemoed en ontzetting: wat vóór ons ligt, is reusachtig, maar het is slechts het begin van wat de schrijver zich had voorgesteld. Bijna zeventienhonderd bladzijden kleinen druk in twee kolommen, en toch zijn wij nog slechts halverwege de letter C!

In het *Tijdschrift* van 1 Januari 1911 heb ik een hoofdartikel mogen wijden aan dit „standaardwerk van Nederlandsche geneeskunde” en gewezen op de ongeloofelijk veelzijdige kennis van den schrijver, die geheel alleen een arbeid had ondernomen, die zelfs voor een grooten staf van deskundige medewerkers een zware taak zou zijn geweest. Meer dan eens heb ik hem destijds mijn bezorgdheid doen kennen over de toekomst van zijn reusachtig ondernemen. Ik verheelde hem niet, dat hij naar mijn meening veel te veel hooi op zijn vork laadde. Te vergeefs! Het onverwoestbaar optimisme van dezen man wees alle bezwaren van de hand. Hij had uitgemeten in hoeveel jaren het werk zou kunnen worden voltooid, en rekende met een bijna kinderlijk vertrouwen op het levenslot, dat hem goedgunstig al die jaren zou toestaan, in onverminderde werkkraft.

Op een van mijn brieven, waarin ik, na het ontvangen van een eerste proefaflevering, had aangedrongen op beperking en op het indienststellen van hulpkrachten, kreeg ik een antwoord, waarvan ik in het genoemde hoofdartikel een gedeelte heb aangehaald. Deze zinsneden zijn zóó kenschetsend voor zijn werk en voor zijn karakter, dat ik niet kan nalaten ze hier te herdrukken:

„De inhoud is thans”, zoo schrijft hij, „aamerkelijk degelijker, het geslacht is veelvuldiger en nauwkeuriger aangeduid; de Grieksche accenten juist aangegeven (de meeste woordenboeken krioelen desaangaande van onnauwkeurigheden); de groepeer-
ring is thans op geschikter wijze gedaan; de te bepalen woorden steken beter uit, dank zij het aanwenden van vettere letters. Veel nuttigs en onontbeerlijks is er, ondanks uw vermaning, bijgevoegd: *a.* vooral in de scheikunde; *b.* al de Hollandsche en Vlaamsche volksnamen voor de planten, met terugwijzing naar de officieele Latijnsche en Nederlandsche uitdrukkingen. Ondanks dit verfraaien en aanvullen is voor denzelfden inhoud het bladzijdentaal geringer; een niet te misprijzen voordeel. Ik ben een dier woelgeesten met te veel gedachten in de hersenpan bevracht, en ben nooit tevreden over mijn werk. Dit herdrukken heeft me natuurlijk een paar maanden doen verliezen. Nu kloek aan; onverdroten en met noeste vlijt vooruit!”

Dat het in deze voorheen zoo woelige hersenpan thans stil is geworden, is een ware ramp voor de Vlaamsche zaak, die door den loop der wereldgebeurtenissen, ook door de schuld van eigen aanhangers, reeds zoo bitter is geschaad. Meer dan eens zijn in deze oorlogsjaren mijn gedachten gegaan naar den verren, onbereikbaren vriend, en ik heb mij afgevraagd, of hij, trots oorlog en overweldiging, onverstoort zou zitten voortwerken aan zijn Woordenboek.

Hoe ver dit thans is gevorderd, en of de mogelijkheid bestaat, dat het door hem begonnen en op groote schaal voorbereide werk door anderen wordt voleindigd, op deze vragen ben ik het antwoord nog wachtende. Mocht dez mogelijkheid er zijn, dan zullen wij, Noord-Nederlandsche geneeskundigen, waarlijk niets mogen verzuimen om haar te helpen verwezenlijken, en aldus voor ISIDOOR BAUWENS, den grooten stambroeder, een eerezuil te stichten in zijn eigen werk.

H. BURGER.

Amsterdam, 13 Januari 1919.

DE REFERATEN-AFDEELING VAN HET TIJDSCHRIFT.

De referatenafdeeling heeft altijd groote moeite en zorg aan de redactie van het *Tijdschrift* gegeven. Zij is minstens even belangrijk als de afdeeling: oorspronkelijke stukken, ja misschien is zij belangrijker. In elk geval is zij onontbeerlijk voor den arts, die den gang zijner wetenschap in al haar onderdeelen, althans uit de verte, wil blijven volgen. Vandaar de zorg, welke de redactie aan deze afdeeling heeft besteed.

De altijd groote moeilijkheden, welke zij haar steeds gegeven heeft, zijn tweeledig. Het is allereerst bezwaarlijk een keuze te doen uit het oneindig aantal opstellen, dat per jaar in het overgroot aantal binnen- en buitenlandsche geneeskundige tijdschriften verschijnt. Maar voorts, als men er in geslaagd is een goede lijst samen te stellen, komt de grootste moeilijkheid: de menschen te vinden, die het refereerwerk willen doen. Want, hoe aardig het vooral in den beginne ook schijnen moge, en hoe nuttig en leerzaam het inderdaad zij, refereeren is ten slotte een werk, dat meer geduld en